

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 vtrum diuinatio, quæ sit per somnia sit licita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

habeatur, tam debilis tamen est ratio coniectura, vt vix coniectura sit. Et hoc propter humanam ignorantiam, maxime partis casualium celestium, & proximarum. Totum enim id, quod cognoscimus in huiusmodi, non meretur dici pars quantumcumque minima eorum, quæ ignoramus de eodem effectu. Quoniam

aliquid vñ, sicut & procedit ab vno principio, quod est forma rei naturalis. Secundò autem subtrahuntur causalitati celestium corporum actus liberi arbitrij, quod est facultas voluntatis, & rationis. Intellectus enim, siue ratio, non est corpus, nec actus organi corporei, & per consequens nec voluntas, quæ est in ratione, vt patet per Philosoph. * in 3. de Anima. Nullum autem corpus potest imprimere in rem incorpoream. Vnde impossibile est, quod corpora celestia directe imprimant in intellectum, & voluntatem. Hoc em̄ effect ponere intellectum non differre à sensu, quod Aristot. in libro * de Anima, imponit his, qui dicebant, quod talis voluntas est in hominibus, qualem in die inducit pater virorum Deorumque, scilicet Sol, vel celum. Vnde corpora celestia non possunt esse per se causa operationū liberi arbitrij. Possunt tamen ad hoc dispositiue inclinare, in quantum imprimunt in corpus humanum, & per consequens in vires sensitiuas, quæ sunt actus corporalium organorum, qui inclinant ad humanos actus. Quia tamen vires sensitiuæ obediunt rationi, vt patet per Philosoph. in 3. de Anima. & 1. * Eth. nulla necessitas ex hoc libero arbitrio imponitur, sed contra inclinationem celestium corporum homo potest per rationem operari. Si quis ergo consideratione astrorum vtatur ad præcognoscendos futuros casuales, vel fortuitos euentus, aut et ad cognoscendum per certitudinem futura opera hoium, procedit hoc ex falsa, & vana opinione. Et sic operatio dæmonis se imiscet: vnde erit diuinatio supstitiosa, & illicita. Si uero aliquis vtatur cōsideratione astrorum ad præ-

Super Quæstionis nonaginta. Articulus sextus.

Articulus eiusdem quæstio. 99. circa causas, & significaciones somniorum, aduertenda sunt multa. Primo, quò ad causas naturales intrinsecas, quor motus hanc, & quid significant, ad medicos, & physicos spectat: significant siquidem semper suas causas naturales, vt huiores aliquos cauantes motus illos i phantasia, vt in littera dicitur: vel superfluitatem potius vni causantis distorsonem somniorū, vt Aristot. inquit de somn. & vig. & alia huiusmodi. Secundo, quò ad causas extrinsecas naturales, & precipue corpora celestia, quòd quæque celestia corpora vñ, & eundem effectum producant duplici esse, s. in

esse materiali naturali, & in esse proportionali, seu conformi. Verbi gratia. Pluuia futura primò producit in quodam effectu conformi ipsi pluuie in animali crocitate, & deinde producit in esse materiali, quando actualiter pluit. Et tunc crocitate est signum pluuie, tamquam effectus vnus communis vni habemus, sunt signa futurorum euentū. Præcæulant namque in hominibus motus phantasia conformes ipsi cōmuni causæ, & effectui futuro: ita quòd somniū, & futurus effectus, sunt significati illum effectum futurum. Et propterea author dicit in littera, quòd secundum hoc, præcognitiones futurorum plurimū sunt ex somnijs. Qualis autem huiusmodi conformitas sit, non videtur ratione comprehendī: quoniam in ordine ad causam

A videtur esse analoga quædam similitudo, quoniam phantasia nostra non nisi analogice celestibus causis similis efficitur. Non enim est in phantasia similitudo fidei talis, quando à tali fide mouetur, sed motus conformis, & analogice correspondens, vt effectus proportionatus tali fidei in tali patiente. In ordine vero ad futurum effectum, quandoque videtur habere rationem idoli, seu similitudinis. Quemadmodum apparet in speculo imagines rerū, & experimur in nobis intus habere multorum simulacra. Et hoc Aristot. in libro de somno, & vigilia exprimit: & dixit artificiosissimum esse somniorū iudicem, qui potest similitudines inspicere. quoniam plures impediuntur huiusmodi similitudines propter motus nostros proprios, sicut contingit i aquis motis idola dissipari. Et talia fuisse somnia Ioseph de manipulis, & Sole, & Luna, & Stellis, patet, non curando à quo fuerint. Quadoque autem habet rationem non similitudinis, sed proportionis, sicut si motus crocitantis representat pluuiam, non quia in imaginatione animalis imago pluuie, sed quia fit motus quidam correspondens pluuie. Et hoc videtur frequenter accidere. Talia autem videtur fuisse pinacernæ, & piloris in carcere cū Ioseph somnia. Sed quia la tēt nos, proportionem, & correspondentiæ motū phantasia in nobis ad futuros, vt existentes effectus, quis motus cui respondeat effectus iudicis, & terpres somniorum effect, si quis sciret aut cuius causæ celestis sit effectus, aut cui effectus respondeat: sed hoc scire p certitudinē impossibile ē: quoniam id est multas causas, neutram determinate monstrat, vt in 2. Posteriorum patet. Cōstat aut nullum esse somnium a celo, quod nō possit ex alia causa provenire, & consequenter non significare illum effectum, quem significaret, si a celo esset. Et hoc bene nota tu, qui philosopharis. Et ppter hoc ego, qui tot habui in vita mea somnia vera de remotis, præcipue, hoc modo, scilicet per huiusmodi correspondentiam, & aliquam similitudinem, vt si ea scripsissem cum suis euentibus, quorum forte aliqui adhuc pendent, nō mirarentur philosophi, & theologo, sed stuperent incertus de causa eorundem, si suspensus, nec vnquam me, aut mea illis credidi, ne forte illud i dæmonia se immisceret. Fateor tñ q pauco- rum, aut nullorum interpretationem determinatam noui ante euentum. Tertio, quò ad cautelam in significationibus somniorū, quoniam oportet omnes cautelas, quæ circa cognitionem futu-

cognoscendum futura, quæ ex celestibus causantur corporib, pta, siccitates, & pluuias, & alia huiusmodi, non erit illicita diuinatio, nec superstitiosa. Et secundum hoc patet responsio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quod hoc, quod astrologi ex cōsideratione astrorum frequenter vera p̄nuntiant, contingit dupliciter. Vno quidē modo, quia plures hominum passiones corporales sequuntur: & ideo actus eorum disponuntur, vt in pluribus, secundum inclinationem celestium corporum. Pauci autem sunt, i soli sapientes, qui rōne huiusmodi inclinationes moderentur: & ideo astrologi in multis vera p̄nuntiant, & præcipue in cōmunibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Alio modo propter dæmones se immiscentes.

Vnde August. in 2. super Gen. ad litteram dicit. Fatendum est, quando à Mathematicis vera dicuntur, in finem quodam occultissimo dici, quem nesciētes humanæ mentes, patiuntur: quò tamen ad decipiendos homines fit spirituum immundorum, & seductorum operatione, qui quidam vera de temporalibus rebus nosse permittunt. Vnde * cōcludit. Quapp bono Christiano, siue Mathematici, siue qlibet impie diuinantium, & maxime dicentes vera, cauendi sunt, ne cōfortio dæmoniorum aiam deceptam pacto quodam societatis irretiant. Et per hoc patet responsio ad Tertium.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diuinatio, quæ fit per somnia, sit illicita.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod diuinatio, quæ fit per somnia, non sit illicita.

E

Lib. 2. c. 17. non procul à fin. 10. 1.

Eodem c. 17. in fin. 10. 5.

3. contra c. 154. Et opu. 25. c. 4.

utorum ex corporib. celestibus dicitur sunt, adhibere. Et tunc plus oportet hic esse cautionem. & minus conijcere ex somnio, quāto somnium incertissimus effectus est. celi. Si enim cognita est Ipsi causa in alijs coniecturarum generib. trepida restat coniectura futurorum, quid dicendum est, quādo est ignoratur, & hoc iudicium. I. somnium a celesti est causa? Ex somnijs igitur soli suspitioni locus relinquatur circa futura contingētia. Quāto, quōd ad peccatū, quā inueniuntur in adhaesione ad somnia peccatū omnib. supradictis trib. modis, quibus inuenitur in sequendo celestia, & vltia hanc inueniuntur error in attribūdo somnium vni determinatæ causæ, puta, celo. Est enim iste error contra omnē rationem vt Aristot. docet in 2. Posteriorum: quōd, vt dictū est, effectus potēs provenire a pluribus causis, nullam earum determinate infert. Incerta est ergo ois ex somnio coniectura pendēs ex causa extrinseca. Et si quis incerta causa, vt certa vteretur, procul dubio vane iquireret quōd ad modum, pro quāto supponeret certū, quōd est dubiū, & consequenter acciperet coniecturam certam, quæ est dubia. Et periculose iste erraret non tñ perniciose, si infra latitudinē coniecturæ maneret. Quōd em periculose erraret, patet, quia facile posset decipi a dæmone, ex quo indicia, q̄ iucertum est esse a celo, accipit vt certa a celo. Non perniciose aut pro quanto infra latitudinē coniecturæ ex celo, haberi possibilis verifatur. Vnde author in litera duob. modis superstitionē esse in somnijs cōcludit, quādo. I. est expressa inuocatio dæmonū, vel quā somnia extenduntur ad ea, quæ non se possunt extendere, vt sunt habere eertitudinē de contingētib. & alijs quæ subterfugiunt ēr celestia corpora &c. Tūc enim est tacita cū dæmone societas, Nihil aut horum accidit in proposito casu, sed

Art. 2. 85

Vt enim instructione diuina non est illicitum: sed in somnijs homines instruuntur a Deo: dicitur enim Iob 33. Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit, scilicet Deus, aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina: ergo vti diuinatione, quæ est per somnia, non est illicitum.

¶ 2. Prat. Illi qui interpretantur somnia, proprie vtuntur diuinatione somniorum: sed sancti viri leguntur somnia interpretati, sicut Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis, & magistri pistorum, vt legitur Gen. 40. & somnium Pharaonis, vt legitur Gen. 41. & Daniel interpretatus est somnium Regis Babylonis, vt habetur Dan. 2. & 4. ergo diuinatione somniorum non est illicita.

¶ 3. Prat. Illud quod cōter homines experiuntur, irrationabile est negare: sed omnes experiuntur somnia habere aliquā significationē futurorū: ergo vanū est negare somnia hñe vim diuinationis: ergo licitum est eis intēdere.

SED CONTRA est, quōd dicitur Deut. 18. Non inueniatur in te, qui obseruet somnia.

RESPON. Dicendū, q̄ sicut dictum * est, diuinatione, q̄ innititur falsæ opinioni, est supersticiosa, & illicita. Ideo considerare oportet, quid sit verū circa præcognitionē futurorū de somnijs. Sunt aut somnia futurorū euentuum quōq; quidē causa, puta, cū mens alicuius sollicita ex his, q̄ videt in somnijs, inducitur ad aliquid faciendū, vel vitādum. Quōq; verō somnia sunt signa aliquorum futurorū euentuum, inquantū reducuntur ad aliquā causam eōdem somnijs, & futuris euentibus, & s̄m hoc plurimū præcognitiones futurorū in somnijs hñt. Est ergo considerandum, quæ sit cā somniorum, & an possit esse causa futurorum euentuum, vel ea possit cognoscere. Sciendum est ergo, quōd somniorum quidē quōq; est causa interior, quādoque exterior. Interior autē somniorū causa, est duplex. Vna quidem animalis, inquantū. I. ea occurrunt hominis phantasia in dormiendo, circa quæ eius cogitatio, & affectio fuit immorata in vigilado: & talis causa somniorū non est causa futurorum euentuum: vnde huiusmodi somnia per accidens se habent ad futuros euentus, & si quādoq; simul concurrant, erit casuale. Quādoq; vero causa intrinseca

Fomniorum est corporalis. Nam ex interiori dispositione corporis formatur aliquis motus in phantasia conueniens tali dispositioni, sicut homini in quo ascendunt frigidi humores, occurrunt in somnijs, quōd sit vel in aqua, vel niue: & propter hanc medicidicunt esse intendēdum somnijs ad cognoscēdū interiores dispositiones autem somniorū exterior, sunt corporalis, & spiritualis. Corporalis quare imaginatio dormientis immorata cōtinēti, vel ex impressione corporalis, & spiritualis. Corporalis quare dormienti aliqua phantasia apparet mes celestium dispositionum. Spiritus causa, est quādoque quidē a Deo angelorum aliqua hominibus reuelata secundum illud Num. 12. Si quis propheta Domini, in visione apparuit somnium loquar ad illum. Quādoque ratione dæmonum aliqua phantasia apparent, ex quibus quādoque aliquid lanctis, qui cum eis habent pacta dicendum, quōd si quis vtatur somnijs, quādoque futura, secundum quod cedunt ex reuelatione diuina, vel ex intrinseca, siue extrinseca, quādoque talis extendere, non erit illicitum. Huiusmodi diuinatione cauatur dæmonum, cum quibus pacta habent, quia ad hoc inuocantur, vt tacti modi diuinatione extenditur ad quod test extendere, erit diuinatione illicita. Et per hoc patet responsio ad articulum VII.

ARTICVLVS VII.

Vtrum diuinatione, quæ fit per auguria, & omnia, & alias huiusmodi obseruationes exteriorum rerum, sit illicita.

I. AD SEPTIMUM sic procedit. Videtur, q̄ diuinatione, quæ fit per auguria, & omnia, & alias huiusmodi obseruationes exteriorum rerum, nō sit illicita. Si enim esset illicita, sancti viri ea non vterentur: sed Ioseph legitur, quōd augurijs intendebat. Legitur enī Gen. 44. quōd dispēiator Ioseph dixit: Scyphum quē furati es, ipse est in quo bibit dñs meus, & in quo augurari solet, & postea dixit fratribus suis: An ignoratis, quōd non sit similis mei in augurandi scientia? Ergo vti tali diuinatione non est illicitum.

¶ 2. Prat. Aues aliqua circa futuros euentus tēporum naturaliter cognoscunt, lectū illud Hier. 3. Miluus in celo cognouit tempus suum, rurtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus auentus sui: sed naturalis cognitio est infallibilis, & a Deo, ergo vti